

Tigrinya A: literature – Standard level – Paper 1
Tigrigna A : littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Tigriña A: literatura – Nivel medio – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

ነቲ ሓደ ሌጣ ዕሑፍ ጥራሕ፥ ስነዕሑፍዊ ትንታኑ ሃበሉ/ሃብሉ።

1.

“አንታ መድሃኔ አለም!” ወ/ሮ ርግባ አብታ መጎጎ አድሓነት ዝተተኸለትላ ክሸነ ኮይና እኸሊ እናኣረየት ትደጋግጥ ዝነበረት ምሉእ ሓሳብ’ዩ። መቐመጫ አብ ኩርሲ፡ እኸሊ ዝሓዘ ሰፍኢውን አብ አሰላፋ አጣጢሑ ነበረ። አእምሮኡ ግን ምስ ምንቅስቃስ እቲ እኸሊ ዝገላብጥ ዝነበረ አእዳዎ ብሓሳብ ይመላለስ ነበረ። ጸጸኒሓ “አንታ መድሃኔ አለም!” ምባል’ውን አየቋረጸትን። አብ መንጎ ብደገ ድምጺ ዝሰምዐት ስለዝመሰላ፡ “ንሱ’ዩ ዝኸውን፡ ንሱ’ዩ አንታ መድሃኔ አለም፡ እንታይ’የ ክብሎ ሕጂኸኸ? በጃኻ እንዶ አንታ ጎይታይ ካብዛ መውሰዕ እንዳ ተኸላይ ሰውረኒ።” ናብ ሰፍኢ ዝደነነ ክሳዳ ኣቕኒዓ ኣሕሾኸኸኸት።

ሰበይቲ ተኸላይ ንጽገ ንላ ንመውሰዕ ካብ ትሓትት፡ ጸጸኒሓ ዝደጋግጥ ትጽቢት ዝሓዘለ ‘ዓልኩም ሃቡና’ ዝብል ሕቶ ዓቕላ ኣጽቢቡላ ነበረ። ልዕሊኡ ክትጸር ዘይከአለት ግና ንዝኸነ እትህቦ ምኽንያት ንምቅዋም ዘይጽገምን ንኣብያኦ ሰጊሩ መውሰዕ ጽገ ንሎምን ወዲ ተኸላይ ንምዕዋት ዘይስልኪ በዓል-ቤታ ኣቶ ተስፋ-ዝጊ ነበረ። ኣቶ ተስፋ-ዝጊ ብዓልቲ-ቤቱ ንዝቐረበቶ “ዓሌት ሰበይቲ ተኸላይ ንመውሰዕ ዝሕረ ኣይኮነን።” ዝብል ምጉት ዝኸነ ሓቅነት ዘይብሉ ‘ድሑርን ከንቱን ምኽንያት’ ብምባል ኣይተቐበሎን። ኣብዛ ንግሆ “ኣነ ወዲአ’የ፡ ንሰይቲ ተኸላይ ጽባሕ ናይ መወዳእታ መልሲ ክንህብ ኢና። ሓድሽ ትብልዮ እንተሃልዩ ሓሲብኪ ጽንሕኒ።” ኢልዎ ንዝተገገረ በዓል-ቤታ፡ “ጽገ ገና ንእሽቶ’ያ ዘላ።” ዝብል ምጉት ሒዛ ማዕረ ምእራይ እኸሊ “አንታ መድሃኔ አለም!” እናበለት ከተሰላስል ኣርፊዳ። እቲ ብደገ ዝሰምዓቶ ድምጺ ግና ከብዳ ዘራጉ ሓሳባታ ቦታተነላ። ብዓቕሊ ጽብት ካብ መቐምጫ ተንሲኦ ገጽ ሰብኣይ ክትርእ ናብ ማዕጸ ገጸ ብዝተወጠመት ግና፡ ብግርምብያለ ዝተሸፈነ ሰለፋ ብኢዳ እናጠብጠበት ብትሑት ድምጺ እናደረፈት ጽገ ከተፍ በለት።

“ልብኸ ትምሎቕ ልበይ’ኳ ኣሙሊቕክኒ” ወ/ሮ ርግባ ተጋንሖት። አብታ ሰዓት እቲኣ ምምጻእ ጽገ ካብ ምምጻእ ኣቶ ተስፋ-ዝጊ ዝሓሸ ከምዝነበረ ብዝገመተት ግና ቀልጢፋ ተረጋግኤት። ነታ ድሮ ናብ ዝመጸትሉ ዓቢ ዝሓ ክትምለስ ዝጀመረት ንላ፡ “እስከ ንዒ ኮፍ በሊ ዝሃረበኪ ኣለኒ።” ኢላ ክትቅመጥ ኣዘዘታ።

[...]

“ግርም” ወ/ሮ ርግባ ከይተረድኦ ዘረባ ጀመረት። “ግርም ጽገ ንለይ፡ ውሕልነት ድኣ እንታይ ይጎድለኪ ድዩ” ጽገ ኣንፊት ናይቲ ዘረባ ክትግምቶ ስለዘይከአለት ንዝተረፈ ዘረባ ኣፍኣፍ ኣደኣ ኣቋመተት። “ነዚ መርዓ ገለ ኣንፊዶ ትገብርሉ ኣለኺ?” ብጎሶ ልባ ነቲ ዘረባ ሰንደወቶ።

“ምስ ወዲ ተኸላይ ድዩ?” መርዓ ብመርዕኡ ጽገ ዘይ ከም ናይ ኣደኣ ሓሳብ ምስ ወዲ ተኸላይ ክኸነላ’ያ ትመርጽ። አብ ኣዘራርባ ጽገ ‘ምስ ወዲ ተኸላይ እንተኸይኑ ደኣ ይምርዖ እምበር’ ዘስምዕ ቃና ነበሮ። ወ/ሮ ርግባ’ውን ቆብ ኣበለቶ።

“ንሱስ ምስ ዝበልናኪ፡ እታ ሰይቲ ተኸላይ’ያ ደኣ ሞኽ ተብለና ዘላ እምበር።”

“እሞ ሕጂኸኸ እንታይ ኢልኩማ?” ኣተሓትታ ጽገ ህንጡይነት ነበሮ።

“እሞ ኣቦኺ”ኳ ንሃባ ጥራይ’ዩ ዝብል ዘሎ። ገና ቁልዓ’ያ ዘላ ኢሎ’ኳ ክሰምዓኒ ኣይከአለንምበር ኣነስ ትመሃር ኢሎ’ዩ። ካብቲ ዝበለቶ ዝያዳ ክትብሎ ትሓስቦ ዝነበረት’ያ ትነግራ ኔራ። “ኢሂ’ሞ ጽገ ንለይ ትምህርቲ’ዶ ይሕሸኪ?”

ጽገ ኣይመለሰትን። ብውሽጣ ግን ምስ ሕልንኣ ኣብ ዕላል ተጸምደት። አብ ትምህርቲ ምጽናሕ ንዓኣ ብምጥማቱ ዝተሓጎሰትሉ በረኽት ክሳብ ዝመስል ጥራይ እምበር ካልእ ቁም ነገር ከምዘይነበሮ ተሰዊጥዎ ዝን በለት። ድሕሪ ገለ ስቕታ ግና፡ “አንቲ ኣደ እዚ ኣያ ተኸላይ’ሲ ዓርኪ ኣቦይ እኮ’ዩ ዝነበረ። ዘይፈላለዩ’ኳ ዝነበሩ። ንዓይ ከኣ ጉድ’ዩ ክፈትወኒ፡ ሓደ ግዜ’ኳ ጎልፎ ዝዘሉሉይ ኔሩ።” ናይ ቁልዕነት ደረት ብዘይሰግር ላዛ ክትሃረበት ጀመረት።

“ይፈትወኪ እወ ጽገ ንለይ! ኣይ ንሉ ማለት እንዲኺ።” ወ/ሮ ርግባ ኣሕጺራ መለሰት።

“ሓደ ግዜ ከኣ ሳእኒ ዝዘሉሉይ ኔሩ።”

“አንቲ ጽገ ንለይ እሞ ንወዱ ይደልዩኪ ኔሩ ይኸውን።” ወ/ሮ ርግባ ቅጭ ዝመጸ መሰለት።

“እሞ እንታይ ደኣ ኣቢኸዮም ኣንቲ ኣደ?”

“ሰውረኒ” ወ/ሮ ርግባ ሰንበደት። “ትሩፍ ጽገ ንለይ! ወረ ካልእ ደሓን ትምህርትኺኸኸ?”

“ዋላ ተመርዕዮ ምቐጻልክም።”

“እሞ ኣነ ደኣ መሲሉኒ ኣፊይ እንድኣለይ ዘርስሕ ዘለኹ። በሊ ደሓን እዛ ንለይ ኪዲ’ሞ ጉዳይ ስፈኺ ግበሪ” እናተበሃሃላ ኣቶ ተስፋ-ዝጊ ህሩግ በለን። መጀመሪታ ናብ ጽገ ጸኒሑ ናብ

ብዓልቲ ቤቱ ጠሚቱ ኣብ ኣፍደገ ተገቲሩ “ግርም! እምበኣር ነዛ ቁልዓስ ትሓባብልያ ኣለኹ! እንታይ ደኣ ትብልያ ኣለኹ?” በለ። ወ/ሮ ርግብ ነታ በተግ ኢላ ናብቲ ዓቢ ገዛ ትኸይድ ዝነበረት

50 3ላ ብዓይና ኣፋንያ ነቲ ኩነታት ገምጊማ ብልዙብን ዝልምንን ቃና፡ “እንታ ተስፋዝጊ ሓወይ . . . ኣዋልድ ድየን ተሳኢነን ሰይቲ ተኸላይ ነዛ ንልና ጥራይ ጠሚታ። ዓይና ዓዊራምበር እዛ ቁልዓ ክትመሃርን ክትበስልን እንተበልና ናትና ድሌት’ዶ ኣይኮነን ክቕድም ዘለዎ። ንስኻ ኸኣ ክትሕግዘኒ’ዩ ዝግበኣካ እምበር በይነይ ደኣ ኣበይ ክበጽሕ እናርኣኻ መግንግ ዘይቆጸረት ቁልዓ።” ብዝምሕጸኑ ኣዲነቲ ጠመተቶ። ካብ ኣቶ ተስፋዝጊ ግና ዝደለየቶ ተደናጋጽነት ኣይረኸበትን።

55 “እህ . . . ጉዳይ ዓሌት ተስፋ ምስ ሰኣንኪ’ምበኣር ነዛ ዘዕበኸዎ ቁልዓ ከም ዘይፈልጣ ‘ንእኹቶ’ ኢልኪ ከተዐሸውኒ ደሊኹ። ካብዚ ንላዕሊ እሞ እንታይ ክጽብዩኪ? ዓሰርተ መዓልቲ እንተጸኒሐ ዓሰርተ ምኽንያት ክትኣልሚ ክትቕንዩ ኢኹ። ሕጂ ግና ጽባሕ ናይ መወዳእታ መልሲ ክህበም ሰይቲ ተኸላይ፡ ሓዎታቱ ነቲ ቐልዓ ክትልእኸ’ያ። ርኽቡ ኣይትስኣኑ ክብሎም’የ ከኣ። ዕንቅፍቲ ዘረባ ገዲፍኪ ከምቲ ኣደ ትገብሮ ግዳ ዘይትመኽርያን ዘይተዳልዉያን።” ኢሉ ብግስ በለ።

60 3ላ ኣብታ ህዋት ትምርያ ዝነበረት ኮይኑ ዝተሰምዓ ወ/ሮ ርግብ ግና “ብመድሃኔ ኣለም!” ኢላ ክልተ እእዳዎ ንየማነይቲ እግሩ ዓትዒታ ኣብ መሬት ፈፈዉ በለት። “ብመድሃኔ ኣለም፡ ተስፋዝጊ ሓወይ እቶም ሸማግለ ኣይምጽኡ! ንሰይቲ ተኸላይ ሒዝካለይ ምጻእ ባዕለይ ከረድኣ’የ።”

“እንቲ እንታይ ኢኹ ትብሊ? እንታይ ክትብልያ ኢለ’የ ሒዘያ ዝመጽእ?”

“ደሓን ትምጻእ ደኣ ምህረይ ገብረስላሴ’ውን ይምጽኡ።” እግሩ ከይፈነወት ዓይኒ ዓይኑ

65 እናጠመተት ብምሕጽንታ ተዛረበት። ዘረባኣ ገለ ከተተምብህ ዝደለየት ቁም ነገር ከምዝነበራ ዘመልክት ነበረ።

“እየ ንስኹ ዘይምነወኪ።” ኢሉ እግሩ ብምስሓብ “ክሊ ግዳ ዝበልኩኹ ግበሪ። ሰበይቲ ተኸላይ ትብጽሓኩም ምስበልናያ ውራይ ምድላዎትክን ምስ ጀመርክንያ ትመጽኣኪ። ኣበይ ምህረይ ገብረስላሴ ከኣ ዝባረኽ ጸበል ክሳብ ዘይገበርና ምምጽኦም ኣየድልንዩ። ትብልዮ ተሃልዩ ግና ሕጂ ተዛረቢ።” ኣጉባዕብዓላ። ወ/ሮ ርግብ ግና ብምጉብዕብዕ ከይተዳህለት ክትገብሮ ዘለዎ ሓሰበት። ኩሉ ክትብሎ ትደሊ ምንጋሩ ዝሓሸ ኮይኑ ስለዝተሰምዓ ድማ መልሓሳ ከተጣዓዕምን ቃላት ክትሰርዕን ጀመረት። ንብዓት እንተዘይቅድማ ከኣ ነቲ ረስኒ ፈጠሩ ዝህውኻ ዝነበረ ሓሳባት ከተንቱግ ኣይምደንጎዮትን። ግን ኣብ መወዳእታስ ተዛረበት ደኣ። “እንን ተኸላይን ሕማቕ ውዲልና ተጋጊና ኢና፡ ጽገ ከኣ ንል ተኸላይ’ያ – ሓብቲ በረኽት።” በደሉ ከምዝእመን ህጻን ኣቕባሕብሐት።

70 75 ዘረባኣ ዝሰምዕ ዝነበረ ብዓልቤታ ግን ዝተረዳኦ ኣይመስልን። ምናልባት ዘይተረድኦ ከይከውን ብምሕሳብ’ውን “ተኸላይ ጸር’ዩ ገዲፉለይ ከይዱ። ሃንደበታዊ ሞቱ ክንዮ ንእስነቱ ኣደራዕዩ ኮይኑኒ።” በለት።

“ከምኡ ኣይኮነን።” ሃንደበት ኣቶ ተስፋዝጊ መለሰ። “ወዮ ድኣ ኣነ’ውን እንታይ ዓኒዱኒ ኣይፈለጥኩን እምበር ንበረኽትን ጽገን ብድፉኑ ስቕ ኢልካ ከተዋሰም ዝክእል ኣይኮነን።” ነገሩ ንወ/ሮ ርግብ ደንጸዎ። ብኣዘራርባ ብዓልቤታ ክብደት ናይቲ ትናሱሓሉ ዝነበረት በደል ምግማቱ ኣጸገማን። መርዓ ጽገን በረኽትን ከምዝተርፍ ግን ተስፋ ገበረት። ኣቶ ተስፋዝጊ ዘረብኡ ቀጸለ።

80 “ተኸላይ ቅድሚ ምግቱ እቲ ነገር ሓቢሩና’ዩ። የግዳስ ኣነ’ውን ምስ ብዓልቲ ቤቱ ተጋግዩ ኔሪ እየ። ስለዚ በረኽት ወደይ ምኻኑ እየ። ንተኸላይ’ውን ተናሲሐሉ እየ። እዚ መውሰዕ ከኣ ነቲ ዝሞተ ዓርኪይ’ውን ኣብ መቐብሩ ከሎ ዘቕስንን ነዞም ክልተ ቁልዑ ሓደ ዝገብርንዩ። ስለዚ ዓበይቲ ሓዊስና ክሳብ ንዘራረበሉ ንልኪ ንበረኽት ወደይ ሃብኒ እየ ዝብለኪ ዘለኹ።”

85 ወ/ሮ ርግብ ትዛረቦ ጠፍኣ። ብነብሰ ወቐሳ ዘቕባሕብሐ ዝነበራ ኣዲነታ ብነድሪ ፈጠጣ። ብድሕሪ’ዚ ካብ ብዓልቤታን ሰበይቲ ተኸላይን ዝስምዓ ጸቕቲ ኣይነበረን። ከም ወራዙት ሓሲባ ትስከፎም ዝነበረት ሰባት ቅድሚኣ ጸበል ብዕልግና ዝተቋደሱ ምኻኖም ምስ ፈለጠት ኣብ ክልቲኦም ዝነበረ ሰብኣዊ ግምታ ለቐጥ በለ። ካብ ብዓልቤታ ተፈንቲታ ከኣ ኮይብ ኮይብ እናበለት

90 ንደገ ወጸት። ብሕዙን ልባ ድማ ነቲ ዘይተርፍ መርዓ ወዲ ሰብኣያ በረኽትን ጽገ ንላን ብሓሳብ ከተሰላስ ጀመረት።

ብዮሃንስ ክፍለ፡ ሰውረኒ (1998)

- (ሀ) ንኡሳት ቴማታት እዚ ዕሑፍ፡ ብፍላይ ድማ ምስ ልምዳዊ ሓዳር መሰረት ጌርካ፤ ኣብነት ብምሃብ ዘትይ።
- (ለ) እቲ ደራሲ ቀንዲ ቴማታት ናይቲ ጽሑፍ ንኸማዕብል ዝተገልገለሎም ባእታታት ስነጽሑፍ (ንኣብነት፡ ምስላዊ ወይ ስእላዊ ኣዘራርባታት፡ ሰባይ ወይ ድግግም ቃለትን ሓረጎትን) ኣብነት እናሃብካ ዘርዝር።

2.

አፍሪቃ

ቅናት ዓለም ዓጠቃ
 ብብዝሒ አግራባት ጽዒቃ
 ብእንስሳ ዘገዳም መልኪዓ
 ብጽባቕ ተፈጥሮ ተኾሊዓ።
 5 ጥንቲ ብጊሓት ተበጊሳ
 ቅድሚ ሃገራ ሰጊጦግ
 ዓለም ገና ብድቁሳ
 መሰረት ዕቤት ተሊጦ።
 ናይ ኑብያ ምስሪ አኸሱም
 10 ንቕያ ዘበሉ ምዕባሊታት
 ናብ ሰማይ ገጸም ዝውርወሩ
 መስተንክራዊ ሓወልትታት።
 ከስዐ አኸራናት ዝስርስሩ
 ተአምራታዊ ግንብታት
 15 ንሰብውን ዝአክል ፍጥረት
 ንዓለም ከምዘይወፈዩት።
 እንታይ ኮን መርገማ አፍሪቃ?
 ሎሚ ክትሓዝን ብደቃ?
 ዝናአ ናይ ጥንቲ
 20 ትሕቲ መሬት ተቐቢሩ
 ገሊኦም ደቃ ከዓ ግና
 ይሰራሰሩ ኣብ ዝባና
 ብፍቕሪ ንዋይ ሰኪሮም
 አሕሊፎም ሂሰማ ንጓና
 25 ብህልኽ ዓዊረን የዲንቶም
 ይቕይርዎ ናብ ዑና
 ንእሙናት ደቃ ሓንቲሎም
 አይሰርሑ አየስርሑ
 ብውድቀታ ተሓጊሶም
 30 ምስ ጸላእታ እናጨርሑ
 ሓደራ ህዝቢ ረሲዖም
 ናብ ጥፍአት ይመራርሑ።
 ግናስ [...]
 አሕሲቡኒ ጸበባኣ
 35 እሓዝን እሞ ብሎሚ
 ዝሓለፈ ቅያኣ
 ይዝከረኒ እቲ ዓሚ።
 ንጽባሕውን ይጥምታ።
 ምስ ዘይቅህም ሃንቀውታ
 40 ናይቲ ከቶ ዘይመውት
 ብዝሓለፈ መግዛእቲ
 ህዝባ ተደናጊሩ
 ዝተዓደላ ሃብቲ
 ብጎሓሉ ተጎርጊሩ
 45 ገሊኦም ደቃ ስግር ባሕሪ
 ባርነት አትዮም ብኸትሪ
 እኖና እናበሉ ሓሊፎም

50 ንፋስ መሬቶም ሓሪሙዎም
 ዝነቐሉ ደቃቶም ብሃንቀውታ
 ብናፍቕት ብሃረርታ
 ናብኣ ገጾም ይጥምቱ
 ናብ መበቆሎም ይቋምቱ
 ተሪር መንፈሳ መረዳኢታ
 ናይ ውሑዳት ደቃ ሓልዮት
 55 ናይ ድኹም ልባ ትርግታ።
 ኣብ መንጎቲ ድቕድቕ ጸልማት
 ይርኣየኒ ብልጭታ
 ስለዚስ ገና ኣይቀብጽን
 ንትንሳኤ ናታ ይትስፎ
 60 ንድኹም ጎና ክፅግን
 ንጸገማታ ክገፎ
 ዳግማዊ ዕብየታ ከሰስን
 ነዚ ጸበባ ክትሓልፎ።

ኪሮስ ብርሃነ፡ ጳፍሪቃ (1993)

- (ሀ) ዝበዝሉ ግጥምታት፡ ናይ ሓደ ገጣሚ ሕውታዊ ተጓጓዪታትን ተሞክሮታትን ንምርዳእ ብዝኸኢል መንገዲ፡ ከመይ “መፈለምታ” ካብቲ “መወዳኢታ” ከምዝፍለ ዮርእዩ። ኣብዚ ግጥሚ ዘሎ ናይ ቋንቋ ፡ ናይ ስምዒት ፡ ወይውን ናይ ባህርይ ለውጢ (እቲ ታሪኽ ካብ ዘሕዝን ናብ ዝሕጉስ ወይድማ ብግልባጡ) ፡ ብኸመይ ከምዝተገልፁ ኣብነት ብምሃብ ዘትይ።
- (ለ) እቲ ደራሲ ዝተፈላለዩ ስነግጥማዊ መይላታት ተቐጥሞ ከሕልፎም ዝደለዩ ምልክቲ ኣብነት እናሃብካ ዘርዝር።